

Doorbreek de cijferban van de vergrijzing

Marc De Vos
Directeur
Itinera
Institute

De Studiecommissie voor de Vergrijzing presenteerde onlangs haar jaarverslag 2008. Opgericht eind 2001, moet de Commissie burgers en bewindslieden informeren over de budgettaire impact van de intussen welbekende vergrijzing en ontgroening. Zeven jaarverslagen verder zijn enkele constanten waarneembaar waarvan de gevoelige lezer enige grijze haren kan krijgen. U bent gewaarschuwd.

Eerste constante: de factuur van de vergrijzing wordt duurder met elk jaarverslag. De verwachte kostprijs tegen 2030 wordt nu geschat op 4,3% van het BBP, zijnde meer dan 40% hoger dan in het eerste jaarverslag van 2002. Dit jaar bleef de teller voor 2030 gelijk, maar dat is een relatieve achteruitgang aangezien de berekening steunt op verbeterde demografische vooruitzichten. De kostprijs blijft even groot, ondanks minder vergrijzing. In cijfers van 2008 zou de vergrijzing tegen 2030 al 3400

EUR kosten per werkende, ambtenaren inbegrepen.

Het hoeft niet te verbazen dat de ramingen van de Studiecommissie Vergrijzing volatiel zijn. Het gaat immers om voorspellingen over verschillende decennia en met vele parameters. Zorgwekkender is de vaststelling dat de raming op middellange termijn spectaculair moest worden bijgesteld. Volgens de nieuwe berekening zullen de budgettaire kosten van de vergrijzing tussen 2007 en 2013 al 1,5 procentpunt van het BBP bedragen, dit is bijna een verdubbeling in vergelijking met het jaarverslag 2007. De stijging van de overheidsuitgaven voor pensioenen en gezondheidszorg werden zwaar onderschat in de vorige verslagen. Meteen staat deze en een volgende regering voor een bijkomende rekening van in totaal 2,5 miljard EURO. Voorwaar geen gezellige boodschap in budgettair zwarte tijden.

Dat brengt ons bij de tweede constante: de kostprijs van de vergrijzing is budgettair onvoldoende voorbereid. De sociale uitgaven worden in België niet door kapitalisatie bijeen gespaard, maar door repartitie verdeeld uit lopende inkomsten. Daardoor is de meerkost van de vergrijzing één virtuele,

impliciete schuld voor de toekomst. Om de volgende generatie niet tot de bedelstaf te veroordelen en om de implosie van de sociale zekerheid te vermijden, is daarom preventief begrotingsdiscipline nodig.

Schuldaufbouw, begrotingsoverschotten en het Zilverfonds zijn daarbij de ordewoorden.

Helaas zijn ze te veel woorden gebleven en te weinig daden geworden.

Schuldaufbouw is te traag gegaan in de gouden paarse jaren van hoogconjunctuur en rentedaling. Begrotingsoverschotten werden niet gehaald en lijken steeds moeilijker haalbaar in de huidige conjunctuur. Het Zilverfonds staat stil. En ondertussen wordt met elke vertraging een groter deel van de factuur doorgeschoven naar de volgende generatie.

Ziedaar de derde constante: het onvermogen van de politiek om de lange termijn uitdaging van de vergrijzing te vertalen naar daadkracht op korte termijn. De horizon van de parlementaire democratie reikt gewoon niet ver genoeg. En dat geldt niet alleen voor de budgettaire voorbereiding. De schattingen van de

Studiecommissie Vergrijzing zijn namelijk ook gebaseerd op optimistische premissen over productiviteitsgroei, economische groei, werkgelegenheid en werkloosheid. De Commissie gaat er van uit dat de prestaties terzake zullen verbeteren in vergelijking met de afgelopen decennia, ondanks het

verminderde economische potentieel van een vergrijzende en ontgroenende samenleving.

Optimistische premissen zullen echter illusies blijven zonder beleidshervormingen. De aanzet van het Generatiepact onder Verhofstadt heeft aangegeven hoe moeizaam de weg is in een werkbare regering, om van de huidige regering nog te zwijgen.

De vierde en meest gevaarlijke constante is dus de bewustzijnsvernaauwing die de jaarverslagen van de Studiecommissie Vergrijzing onbewust induceren. Het publieke discours rond de vergrijzing wordt een puur

budgettaire discours, terwijl de klemtoon evenzeer op beleidshervorming moet liggen. Het budgettaire scenario van de Studiecommissie Vergrijzing mag dan al een uitdaging lijken, het is desondanks manifest onvoldoende.

“

*Het Belgische
vergrijzingsdebat moet
de ban van de cijfers
doorbreken. We zijn niet
veroordeeld tot decennia
van grauwe
begrotingsdiscipline.*

”

Zo gaat de Commissie er van uit dat de totale uitgaven voor de gezondheidszorg tussen nu en 2030 met minder dan 3% op jaarbasis mogen groeien. Dit is zonder meer onhaalbaar. De afgelopen dertig jaar steeg het budget van de publieke gezondheidszorg met bijna 5% op jaarbasis, bovenop de inflatie. De vraag naar gezondheidszorg zal blijven toenemen door de onstuitbare ontwikkeling van wetenschap, technologie en medicatie, nog afgezien van de vergrijzing. Niemand wil tekenen voor een draconische rantsoenering van de Belgische gezondheidszorg. Maar waar zit het plan voor meer gezondheidszorg ondanks het budgettaire juk van de vergrijzing?

Idem voor de pensioenen, waar de Commissie maar in een minimale stijging voorziet. Nochtans is de verpaupering van de wettelijke pensioenen al genoegzaam bekend, evenals de ondraaglijke verschillen tussen de diverse pensioenstelsels. Grondige pensioenhervorming en nieuwe pensioeninvesteringen zijn daarom onvermijdelijk en werden al in vele Europese landen ingezet. De Belgische pensioenhervorming moet nog beginnen.

De jaarverslagen van de Studiecommissie Vergrijzing zijn nuttig en wenselijk. Ze confronteren beleidsmakers met kostenraming op lange termijn en dwingen zo tot budgettaire discipline op korte termijn. Maar de onderliggende noodzaak tot beleidshervorming is cruciaal en komt in de

cijferlawine onvoldoende naar voor. Daardoor zijn de jaarverslagen eerder voor belichting dan voor verlichting.

Het Belgische vergrijzingsdebat moet de ban van de cijfers doorbreken. Jawel, we lopen achter in het minimalistische begrotingsscenario. Maar we staan vooral nergens in het beleidsscenario. Een doelbewuste beleidsstrategie voor nieuwe welvaartscreatie en nieuwe sociale bescherming moet een absolute topprioriteit zijn. Beleidssucces daar kan instant meer budgettaire ruimte scheppen. We zijn niet veroordeeld tot decennia van grauwe begrotingsdiscipline.

De vorige regering heeft budgettaire kansen gemist die niet meer terugkomen. De huidige legislatuur is de laatste "window of opportunity". De luxe van de verre horizon is inderdaad voorbij: de pensionering van de babyboomers staat voor de deur. België is zijn afspraak met de demografische geschiedenis grandioos aan het missen. De rekening hiervoor zal volgen. De hervormingen die nu uitblijven, zullen morgen of overmorgen pijnlijk noodzakelijk blijken.

Marc De Vos
Directeur Itinera Instituut

Verschenen als
column in De Tijd
van 9 juli 2008

Het Itinera Institute is een onafhankelijke denktank en doetank die, boven partijgrenzen, regionale verschillen en belangengroepen heen, wegen wil aanreiken voor beleidshervormingen met het oog op duurzame economische groei en sociale bescherming in België en zijn regio's.